VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalouden tilanne ja kehitysnäkymät

TAE 2022 ja kuntatalousohjelma vuodelle 2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta, 19.10.2021

Neuvotteleva virkamies Jussi Lammassaari
Valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto

Yleisesti julkisen talouden näkymistä

- Koronaviruspandemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi vuonna 2020. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet epidemian vuoksi toteutetut tukitoimet.
- Talouskasvu ja koronavirustilanteen vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä vuonna 2022.
- Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2019	2020	2021	2022
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,1	43,2	42,1
Julkisyhteisöjen menot	53,2	57,3	56,8	54,3
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4
- Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8
- Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,4	-0,7
- Työeläkelaitokset	1,1	0,2	0,8	0,9
- Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	-0,1	0,1
Perusjäämä	-0,1	-4,8	-3,3	-2,0
Rakenteellinen jäämä	-1,2	-3,2	-2,8	-2,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka	59,5	69,5	71,2	71,3
Valtionvelka[1]	44,3	52,9	55,1	55,3

Taulukko: [1)] VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivittyneiden tuloarvioiden vuoksi.

Kuntatalouden tilanne

Kuntatalous vahvistui merkittävästi vuonna 2020

- Kuntatalouden tilanne oli poikkeuksellisen vahva vuonna 2020 erityisesti tulorahoituksen näkökulmasta.
  - Kehitykseen vaikutti koronapandemiasta johtunut poikkeustilanne, minkä myötä valtio tuki kuntasektoria merkittävällä, kokonaisuudessaan noin 3 mrd. euron tukipaketilla. Tuista merkittävä osa kohdennettiin peruspalvelujen valtionosuuksien kautta, joten valtionosuudet kasvoivatkin peräti noin 28 prosenttia vuodesta 2019.
  - Myös kuntien verotulot kasvoivat ennakoitua enemmän. Verotulojen kehitykseen vaikutti erityisesti yhteisöveron jako-osuuden 10 %-yksikön määräaikainen korotus.
  - Kuntatalouden toimintamenot kasvoivat vuonna 2020 noin 2 prosenttia. Kasvua voidaan pitää varsin maltillisena, kun huomioidaan pandemian aiheuttamat lisäkustannukset. Vaikuttaa siltä, että koronapandemia tuotti kunnille myös säätöjä joillain toimialoilla.
- Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate kaksinkertaistui edellisvuodesta.
  - Vuosikate riitti kattamaan poistot ja käytännössä myös investoinnit, mikä on varsin poikkeuksellista.
- Kuntakonsernien tilinpäätökset olivat peruskuntien tapaan hyvin vahvat.

Kuntatalous vahvistui merkittävästi vuonna 2020

Kuntatalous (kunnat ja kuntayhtymät) vuosina 2018–2020 ja muutos vuosina 2019–2020, mrd. euroa.

	2018 TP	2019 TP	2020 TP	Muutos 2019–2020 mrd. euroa	Muutos 2019–2020, prosenttia
Toimintakate	-28,4	-29,7	-30,5	-0,8	2,7
Verotulot	22,3	22,9	23,8	0,9	4,0
Käyttötalouden valtionosuudet	8,5	8,6	11,0	2,4	28,0
Verorahoitus yhteensä	30,8	31,6	34,8	3,2	10,2
Rahoituserät, netto	0,3	0,5	0,5	0,0	-7,4
Vuosikate	2,7	2,3	4,7	2,4	104,0
Poistot ja arvonalentumiset	2,8	2,9	3,1	0,2	6,1
Vuosikate - poistot	-0,1	-0,6	1,6	2,2	
Tilikauden tulos	0,1	-0,3	1,7	2,0	
Nettoinvestoinnit	-3,8	-4,0	-4,7	-0,7	17,5
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-1,1	-1,7	0,0	1,7	
Lainakanta	19,4	21,9	23,4	1,5	6,7
Rahavarat	6,0	6,3	7,9	1,6	25,5
Veroprosentti, painotettu	19,87	19,90	19,96		0,06 %-yks.

Edellisistä vuosista poiketen kuntien vuosikate riitti kattamaan poistot ja arvonalentumiset sekä nettoinvestoinnit vuonna 2020

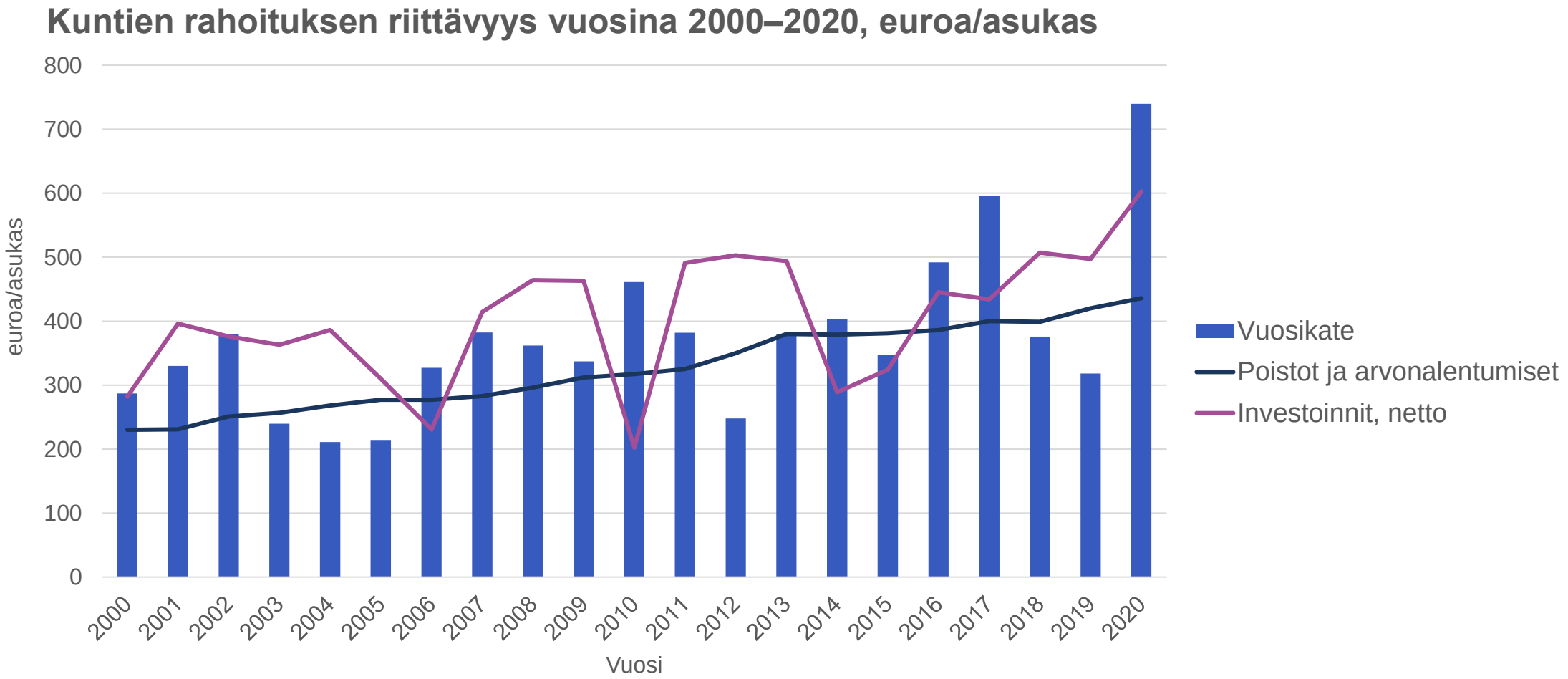

Kuntatalouden vahvistuminen näkyi myös negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärässä

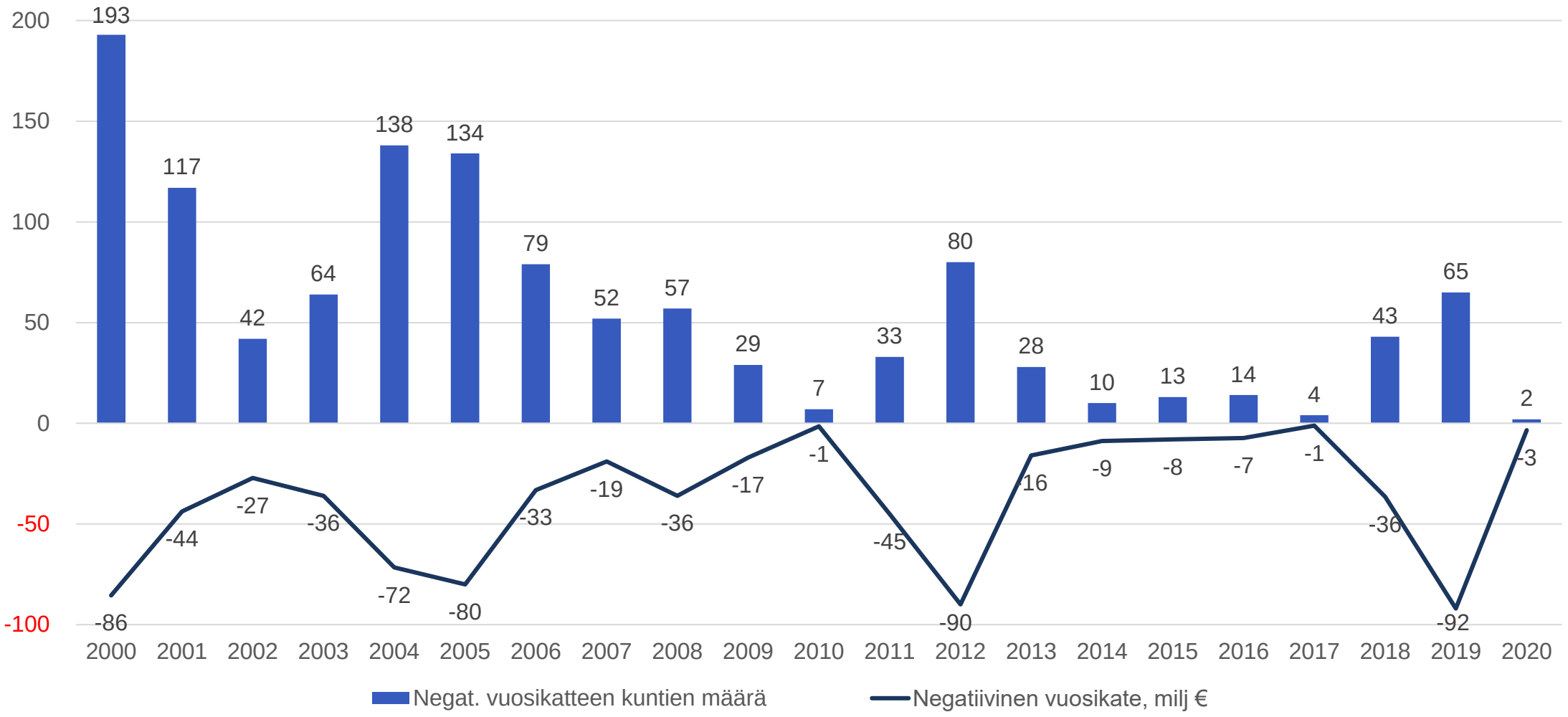

Lähde: Tilastokeskus ja valtiovarainministeriö

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalouden vahvistumisesta huolimatta kuntayhtymien alijäämät ja lainamäärät jatkoivat kasvuaan

Manner-Suomen kuntayhtymien talous vuosina 2018–2020 ja muutos vuosina 2019–2020

	2018 TP	2019 TP	2020 TP	Muutos 2019–2020 mrd. euroa	Muutos 2019–2020 prosenttia
Toimintatuotot	15,41	16,55	16,98	0,43	2,60 %
Toimintakulut	14,75	15,9	16,28	0,38	2,40 %
Toimintakate	0,67	0,66	0,71	0,05	7,10 %
Vuosikate	0,59	0,58	0,62	0,04	6,60 %
Poistot ja arvonalentumiset	0,62	0,62	0,68	0,06	9,20 %
Vuosikate - poistot	-0,03	-0,04	-0,06	-0,02	
Tilikauden tulos	0,03	-0,04	-0,06	-0,02	-69,70 %
Nettoinvestoinnit	-1,04	-1,3	-1,38	0,08	6,50 %
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-0,45	-0,71	-0,76	-0,05	
Lainakanta	3,88	4,67	5,51	0,84	17,90 %

Kuntayhtymät, joilla taseessa kertynyttä alijäämää 2013-2020 ja kertyneen alijäämän määrä, milj. euroa

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Alijäämäiset kuntayhtymät	39	34	28	22	16	19	21	20
Kertynyt alijäämä yht., milj. euroa	-217	-192	-130	-71	-35	-52	-100	-185

Kuntatalouden kehitysnäkymät

Kuntatalouden näkymät vuodelle 2021 kohentuneet hieman

- Suomen talouden toipuminen koronapandemiasta on ollut nopeaa keväästä alkaen, ja etenkin työllisyys on kohentunut nopeasti
- Kuntatalouden näkymät ovat hieman kohentuneet viime keväästä:
  - Tilinpäätökset olivat hieman paremmat kuin tilinpäätösarviot, toiminnan ja investointien rahavirta vuodelta 2020 koheni reilulla 100 milj. eurolla kevään tiedoista
  - Kunnille arvioidaan kertyvän noin 200 milj. enemmän verotuloja kuin mitä keväällä arvioitiin talouden aiemmin arvioitua myönteisemmän kehityksen vuoksi, vaikka ennusteessa on otettu huomioon syksyllä tehtävä jako-osuuksien oikaisu, joka alentaa kuntien kunnallisverokertymää
- Vuotta 2021 leimaa vielä vahvasti hybridistrategian toimeenpano

Kuntatalouden kehitysarvio 2022-2025

- Kuntatalouden kehitysarvio laaditaan valtiovarainministeriön kansantalousosastolla.
- Kuntatalouden kehitysarvio tehdään painelaskelmana, jossa ei tehdä oletuksia kuntien omista toimenpiteistä eikä veroprosenttien muutoksista vuoden 2021 jälkeen.
- Painelaskelma on yleiseen talous- ja väestökehitykseen perustuva kehitysura, jossa on huomioitu väestörakenteen muutokset ja esimerkiksi väestön ikääntymisestä aiheutuva palvelutarpeen kehitys.
- Kuntatalouden kehitysarviossa on otettu huomioon vuosia 2022–2025 koskevaan julkisen talouden suunnitelmaan, valtion vuoden 2021 lisätalousarvioihin ja vuoden 2022 talousarvioesitykseen sisältyvät toimenpiteet.

Kuntatalouden kehitysarvio 2022-2025

- Koronatilanne on vähitellen väistymässä, mutta muodostaa edelleen epävarmuutta kuntatalouden näkymiin.
- Kuntatalouden kehitysarvion perusteella vuosi 2022 näyttää kuntataloudessa vaikealta menojen kasvaessa tuloja nopeammin.
  - Koronaepidemiasta aiheutuvien lisäkustannusten arvioidaan vähitellen poistuvan, mutta myös valtion tukitoimet, kuten yhteisöveron korotettu jako-osuus ja valtionosuuslisäykset, poistuvat.
  - Toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 3 prosenttiin, mutta on todennäköistä, että koronatautitilanteesta aiheutuu terveydenhuollossa lisäkustannuksia jonkin verran myös vuonna 2022.
- Kuntatalous vahvistuu hetkellisesti vuonna 2023, koska sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kuntien verotuloissa, vaan kunnat saavat vuonna 2023 verotuloja vielä osittain vuoden 2022 mukaisilla jakoperusteilla.
- Vuosina 2024-2025 kuntatalous heikkenee ja toiminnan ja investointien rahavirta on selkeästi negatiivinen, mutta tulojen ja menojen välinen epäsuhta ei kasva.

Kuntatalouden kehitysarvio vuosina 2019–2025 (mrd. €)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Tuloksen muodostuminen							
1. Toimintakate	**-29,8**	**-30,6**	**-31,0**	**-32,9**	**-12,7**	**-13,0**	**-13,2**
2. Verotulot	23,0	23,9	25,3	25,5	13,6	13,0	13,3
3. Valtionosuudet, käyttötalous	8,7	11,0	10,0	10,6	3,2	3,3	3,4
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
5. Vuosikate	**2,3**	**4,7**	**4,7**	**3,6**	**4,5**	**3,7**	**3,8**
6. Poistot	-2,9	-3,1	-3,2	-3,3	-3,1	-3,2	-3,3
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Tilikauden tulos	**-0,2**	**1,7**	**1,6**	**0,4**	**1,5**	**0,6**	**0,6**
Rahoitus							
9. Vuosikate	**2,3**	**4,7**	**4,7**	**3,6**	**4,5**	**3,7**	**3,8**
10. Satunnaiset erät	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto	**1,8**	**4,3**	**4,3**	**3,2**	**4,1**	**3,3**	**3,4**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-5,4	-5,7	-5,8	-5,8	-5,0	-5,1	-5,2
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,4	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Investoinnit, netto	-4,0	-4,7	-4,8	-4,8	-4,0	-4,1	-4,2
16. Rahoitusjäämä (tulorahoitus-investoinnit)	**-2,2**	**-0,4**	**-0,5**	**-1,5**	**0,1**	**-0,7**	**-0,7**
17. Lainakanta	21,9	23,4	23,8	25,4	20,6	21,3	22,1
18. Kassavarat	6,3	7,9	7,9	7,9	7,4	7,4	7,4
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	15,6	15,5	15,9	17,4	13,2	13,9	14,6

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2020–2022 (milj. euroa)

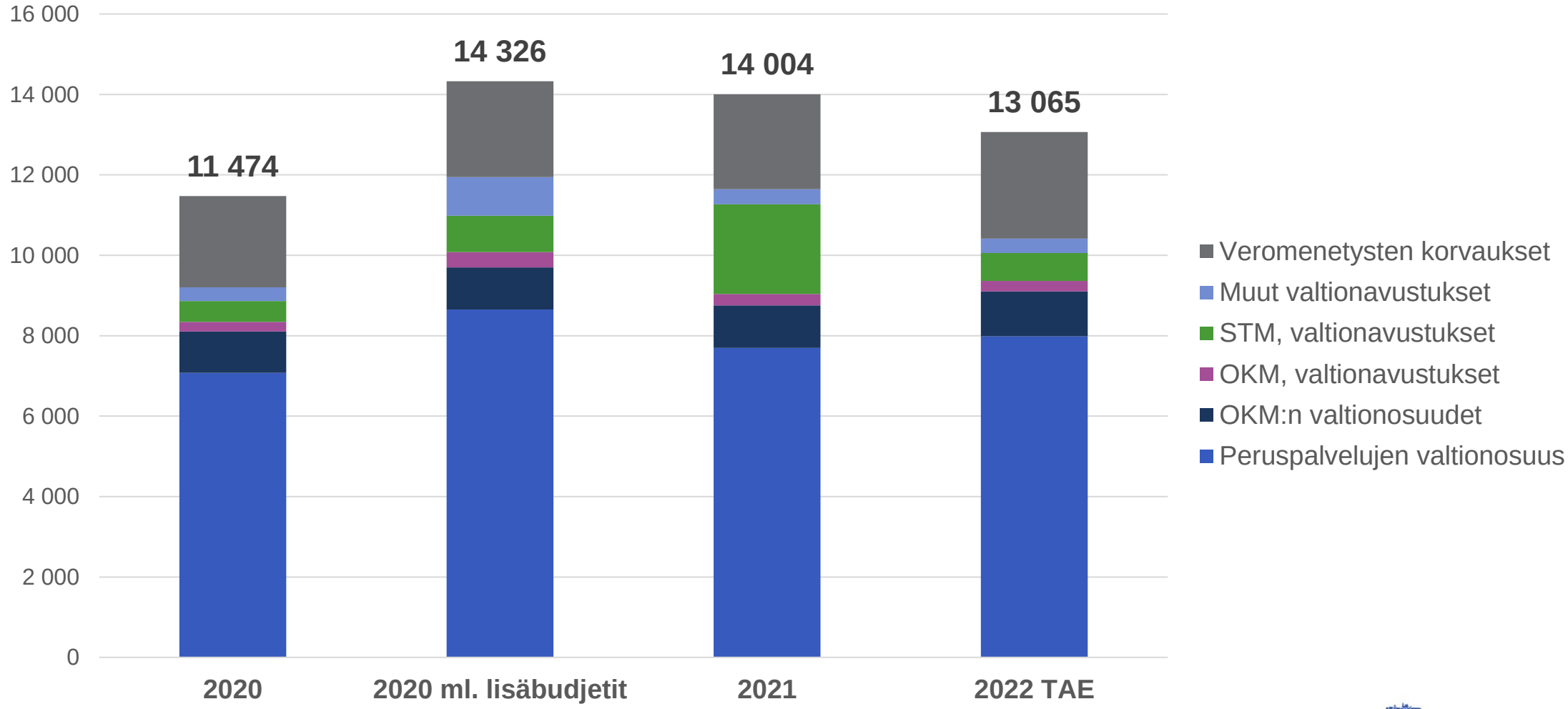

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Vuosikate heikkenee vuonna 2022 valtion koronatukitoimien päättyessä

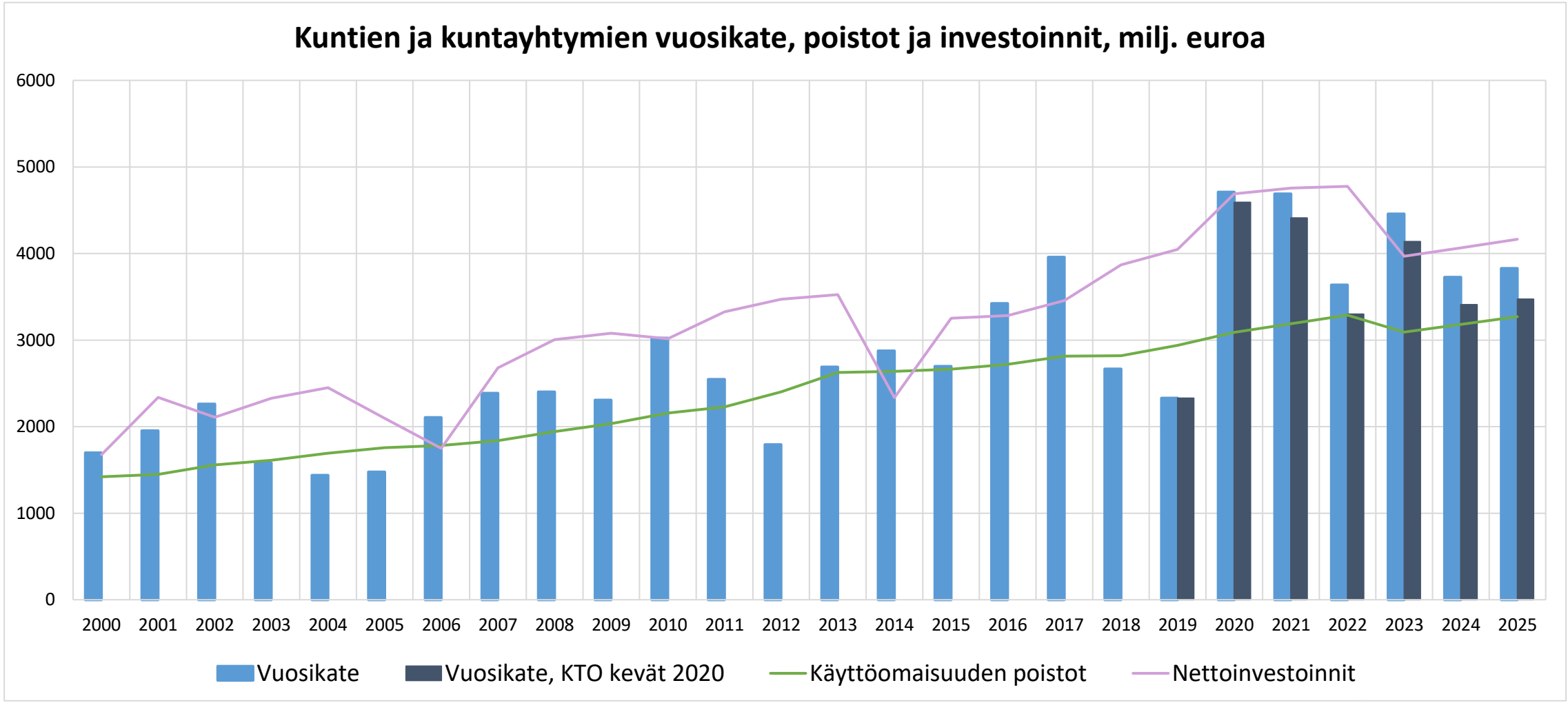

 Lähde: Tilastokeskus ja valtiovarainministeriö

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Talouden sopeutuspaine suuri kaikissa kuntakokoryhmissä

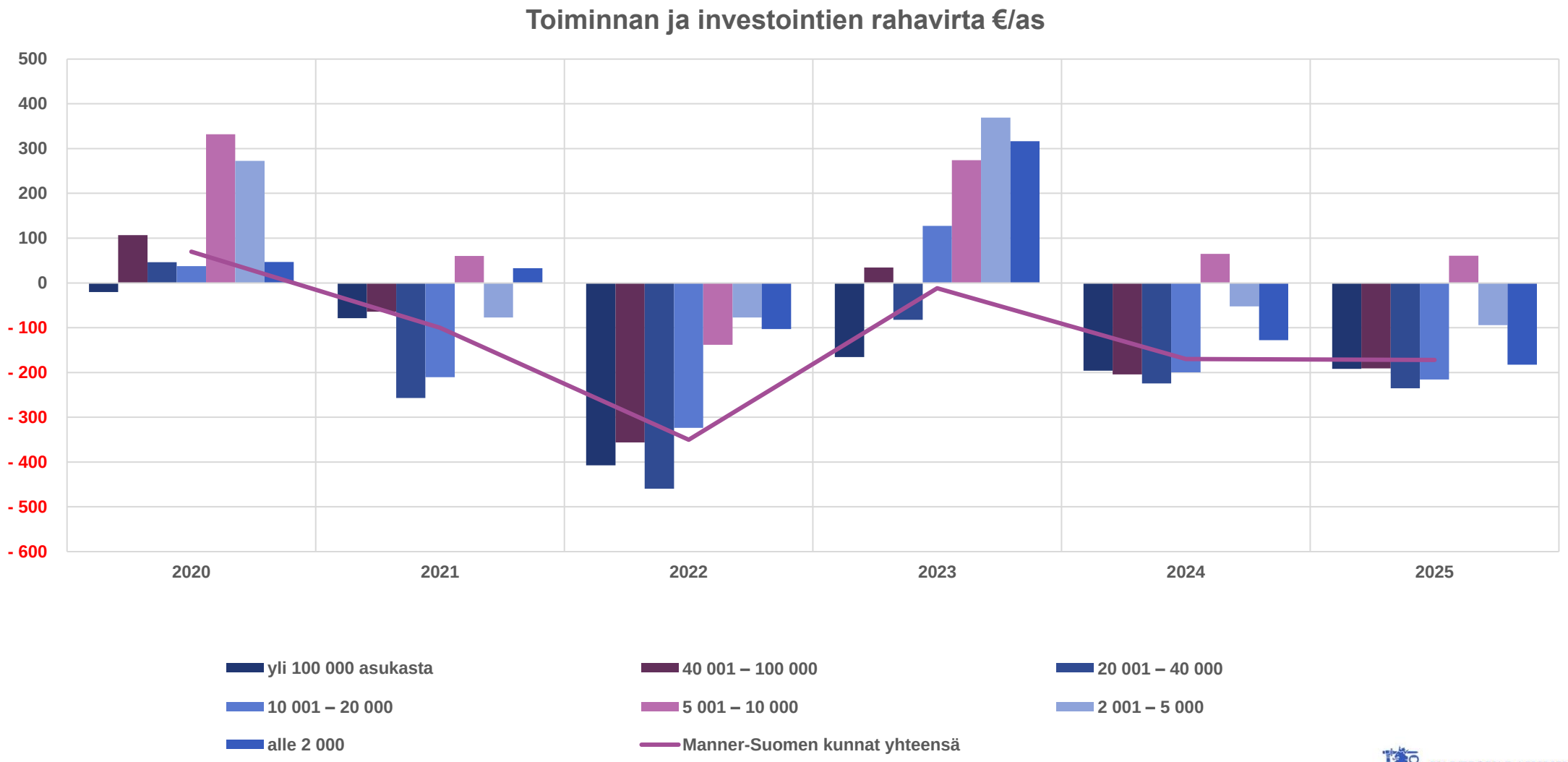

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tuloveroprosentin laskennallinen korotuspaine

Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen (%-yks.)	2021 vero-%	2021	2022	2023	2024	2025	2021-2025 keskim. paine
yli 100 000 asukasta (asukkaita yhteensä 2 213 288 v. 2020 väestötieto, 9 kuntaa v. 2021 kuntajako)	**18,95 %**	0,4	1,9	0,9	1,0	1,0	**1,03 %**
40 001–100 000 (1 052 391 asukasta, 18 kuntaa)	**20,81 %**	0,4	2,0	0,1	1,3	1,2	**0,99 %**
20 001–40 000 (758 624 asukasta, 28 kuntaa)	**20,69 %**	1,4	2,4	0,6	1,3	1,3	**1,40 %**
10 001–20 000 (603 644 asukasta, 41 kuntaa)	**20,84 %**	1,3	1,9	-0,3	1,3	1,3	**1,09 %**
5 001–10 000 (533 403 asukasta, 73 kuntaa)	**21,22 %**	-0,4	0,9	-1,0	-0,0	0,0	**-0,11 %**
2 001–5 000 (290 392 asukasta, 88 kuntaa)	**21,31 %**	0,5	0,5	-1,6	0,6	0,8	**0,19 %**
alle 2 000 (51 922 asukasta, 36 kuntaa)	**21,42 %**	-0,2	0,7	-1,4	1,1	1,3	**0,31 %**
Manner-Suomen kunnat yhteensä, lähtötaso 20,00	**20,00 %**	**0,5**	**1,8**	**0,3**	**1,0**	**1,0**	**0,95 %**

Lisätietoja

- Kuntatalousohjelma ja kuntakohtaiset painelaskelmat

  vm.fi/kuntatalousohjelma
- Valtionosuuslaskelmat

  vm.fi/valtionosuuspaatoksia-ja-laskentatietoja
- Valtion talousarvioesitykset

  budjetti.vm.fi
- Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus

  vm.fi/talouden-ennusteet